

AVİM Report No: 6 • March 2014

REVANCHISM AS BLIND FAITH AND THE DASHNAK-ASALA ASSASSINATIONS

Prof. Dr. Hikmet ÖZDEMİR

AVİM Report No: 6 • March 2014

REVANCHISM AS BLIND FAITH AND THE DASHNAK-ASALA ASSASSINATIONS

Prof. Dr. Hikmet ÖZDEMİR

Avrasya İncelemeleri Merkezi (AVİM) 2009 yılı başında Ankara’da Türkmeneli İşbirliği ve Kültür Vakfı tarafından kurulmuştur. Merkez’in görevi, Kafkaslar, Balkanlar, Doğu Avrupa, Asya (özellikle Rusya, Türk Cumhuriyetleri, Irak başta olmak üzere Türkiye’nin diğer komşuları ve Asya kıtasının büyük ülkeleri) bölgelerinde ve Avrupa Birliği Teşkilatı ve ülkelerinde Türkiye’yi ilgilendiren konularda araştırmalar yapmak, bunları yazılı ve dijital ortamlarda yayımlamak, bu konularda toplantılar düzenlemek, toplantılara katılmak ve eğitim vermektir.

Bunlar haricinde AVİM, Ankara’da 1999-2009 yılları arasında faaliyet göstermiş olan Avrasya Stratejik Araştırmaları Merkezi’nin (ASAM) Ermeni Araştırmaları Enstitüsü’nün faaliyetlerini de üslenmiştir. AVİM bu Enstitüce çıkartılmış olup halen Terazi Yayıncılık tarafından yayımlanan üç derginin hazırlanmasına yardımcı olmaktadır. Söz konusu dergiler şunlardır:

Ermeni Araştırmaları (İlk yayın 2001)
Review of Armenian Studies (İlk yayın 2002)
Uluslararası Suçlar ve Tarih (İlk Yayın 2005)

AVİM her iş günü Kafkasya ve Ermeni Sorunu, Balkanlar, Irak ve Asya ve Avrupa’yı (AB) ilgilendiren haber ve yorumlardan oluşan, e-posta ile yaklaşık 7.000 aboneye gönderilen bir bülten çıkarmaktadır.

AVİM ayrıca bir ana sayfa ve dört ayrı dosyadan (Kafkaslar ve Ermeni Sorunu, Balkanlar, Asya ve Avrupa) oluşan bir Web Sitesine sahiptir.

E. Büyükelçi Alev KILIÇ AVİM’in başkanlığını yapmaktadır.

The Center for Eurasian Studies (AVİM) was established in the beginning of 2009 by the Turkmeneli Cooperation and Cultural Foundation in Ankara. The aim of the Institute is to conduct research on matters relating to Turkey in the areas of the Caucasus, Balkans, Eastern Europe, Asia (especially Russia, Turkish Republics, all the neighboring countries of Turkey with Iraq being at the forefront, and all the countries of the Asian continent) and the European Union Organization and its member countries. It also aims to publish these findings within a written and digital environment, to organize conferences on these subjects, and to attend conferences and educate.

Apart from these, AVİM has also taken on the activities of the Institute for Armenian Research which was active in Ankara in years 1999-2009 within the framework of the Center for Eurasian Strategic Studies (ASAM). AVİM which has been established from this Institute facilitates the publishing of three journals by Terazı Yayıncılık. These journals are the following:

Ermeni Araştırmaları (first publication in 2001)
Review of Armenian Studies (first publication in 2002)
Uluslararası Suçlar ve Tarih (first publication in 2005)

The Center prepares a daily bulletin which includes news and interpretations relating to the Armenian Question, Balkans, Iraq, Asia and Europe (EU). This bulletin is sent to approximately 7.000 members by e-mail.

The Center also has a website consisting of a home page and four different folders (The Caucasus and the Armenian Issue, the Balkans, Asia, and Europe).

Retired ambassador Alev Kılıç is the director of the Center for Eurasian Studies.

Contents

Revanchism as Blind Faith and the Dashnak-Asala Assassinations5

İçindekiler

Kör İnanç Olarak İntikamcılık ve Taşnak-Asala Suikastleri15

REVANCHISM AS BLIND FAITH AND THE DASHNAK-ASALA ASSASSINATIONS

Prof. Dr. Hikmet ÖZDEMİR*

In 1938, while giving an account of the propaganda techniques employed in the First World War, American political science expert Harold D. Lasswell wrote that he feared the influence of propaganda on civil society.¹ But there is a special type amongst such propaganda techniques that is more frightening than what Lasswell had mentioned, and it has highly destructive consequences over civil society. Curiously enough, this special propaganda type has not been made a subject of academic or popular study in international literature except by those who legitimize and praise Armenian revanchism.²

Vengeful assassinations targeting Turkish statesman and diplomats in various countries were carried out by Armenian murderers in two waves of bloody terror between 1918 and 1923, and fifty years later between 1973 and 1994. These vengeful assassinations have been the most vicious tools of the propaganda wars witnessed in modern history.

Both assassination waves in 20th century that are 50 years apart against Turkish targets were the

most concrete form of propaganda regarding the relationship between “revanchism and diplomacy”. The purpose of using “revanchism” and “diplomacy” words together is to emphasize that these assassins were, in a way, acting as state agents. In all of their murders, assassins declared that they had taken revenge of the Events of 1915 and that they had committed their acts in order to draw the world’s attention to their holy (!) cause.

These revanchists who carried out the bloodiest series of murders in modern history against the sons and daughters of the Turkish Nation contributed every time to the reproduction of a realm of “Blind Faith” based on the Events of 1915.

What is this Realm of “Blind Faith”?

Nemesis, the creator of the Realm of Blind Faith, was known as the god of justice and revenge in Ancient Greece. Themis was the goddess of customs, traditions, and folkways. In later times, she was adopted as the goddess of aristocratic law.³ Themis was the daughter of Ouranos and Gaia, and the first wife of Zeus.⁴

* Political Science Professor, Retired Presidential Key Advisor.

1 Harold D. Lasswell, “Foreword”, in G. G. Bruntz (ed), *Allied Propaganda and the Collapse of the German Empire in 1918*, (Stanford, Stanford University Press, 1938), from pp. V-VII: Vamık D. Volkan, “Körü Körüne İnanç”, (Translated by Özgür Karaçam), (Istanbul, Okuyan, 2005), p. 412.

2 As an important reference, please see: Jacques Derogy, *Resistance & Revenge, The Armenian Assassination of the Turkish Leaders Responsible for the 1915 Massacres and Deportations*, (New Brunswick and London, Transaction Publishers, 1990).

3 Alâeddin Şenel, *Eski Yunanda Eşitlik ve Eşitsizlik Üstüne*, (Ankara, AÜSBF Y., 1970), p. 69, ref. 153.

4 Rosa Agizza, *Antik Yunan’da Mitoloji Masallar ve Söylenceler*, (Trans. Z. Zühre İlkelen), (Istanbul, Arkeoloji ve Sanat Y., 2001), p. 369.

In her dictionary, Azra Erhat explains that “Nemesis, as a concept, symbolizes divine vengeance.”⁵

In the modern Armenian literature, “Nemesis” revanchism is used in the place of “Nuremberg Trials”.

Judgment (or in terms of the assassinations carried out by Armenian murderers; a kind of “adjudication”) is being carried out through Armenian revanchism, which takes its roots from ancient Greece (!). Additionally, the silence of the West against this archaic understanding should also be assessed. But it is also wrong to think that “assassination is the specialization of the Armenian nation”.⁶ Such a “cut corner” approach would first of all commit injustice towards the Armenian heroes who in the World War (and then in Turkish Independence War) made all manner of sacrifices along with Turks and gave their lives in the battlefield. Adhering to such an approach would also be a betrayal of the Armenian neighbors who entrusted their own children to their Muslim neighbors when setting out on that tragic journey which was imposed by the extraordinary war conditions in 1915.

The Turkish Nation, who created peace from the ten long years of war between 1912 and 1922 (Balkan War, The Great War and Turkish Independence War) with Atatürk’s leadership, is noble enough to know that no nation should be offended by such all-out accusations.⁷

The ones that are referred to here are only the armed militants and some politicians, and they have not only done great harm to their “long-time” friends the Turkish Nation, with which they had lived together a thousand years, but also to the Armenian society.

Returning to our subject, the Great War in 1918 ended in way that caused great pain for all sides!

A group, which also includes Armenian Dashnaks, have come together based on a historical (mythological) belief to take revenge for their cause and to make propaganda (=diplomacy) through such acts of revenge.

The decisions of the Congress of the Armenian Revolutionary Federation (Dashnak), which convened in Yerevan between September 27 and October 31 in 1919, have served as the agenda of Armenian revanchism.⁸

These people think that they were subjected to a massacre in the year 1915. According to their blind faith, they will eliminate the people responsible for this massacre and thus avenge the deceased Armenians.

Shahan Natali (Hagop der Hagopian), a Turkish Armenian from United States, was tasked with the Nemesis Operations.⁹

In this respect the Young Turk leadership, who were living abroad without protection because of war and other reasons, were easy targets for these assassins.

In Europe after the war, in addition to the Armenian terrorist organizations, primarily the Greek intelligence service but also other countries too would have been pleased with the killing of the Young Turks leaders. This also made the job of Nemesis and Armenian terror easier.¹⁰

Armenian Dashnaks prepared a list of the people they found to be guilty, and killed most of these people in Turkey, the Caucasus and Europe.¹¹

The “Black List” formed by the Armenian Dashnaks consists of approximately 200 people.¹²

An account of these “revenge lists” were given in the daily notes of Cavid Bey, Ex-Minister of Finance of Young Turks, in the following manner:

5 Azra Erhat, *Mitoloji Sözlüğü*, (İstanbul, Remzi K., 1972), p. 274.

6 Rıza Nur, *Hayat ve Hatıratım*, 3. Vol, (İstanbul, Altındağ Y., 1968), p. 1066.

7 Hikmet Özdemir, *1915 Tartışılırken Gözden Kaçırılanlar*, (Ankara, Genelkurmay Y., 2007).

8 “Operation Nemesis” from Wikipedia, the Free Encyclopedia.

9 Michael M. Gunter, *Pursuing The Just Cause Of Their People, A Study Of Contemporary Terrorism*, (New York, Greenwood Press, 1986), p. 29.

10 Sedat Laçiner, *Türkler ve Ermeniler*, (Ankara, USAK Y., 2005), p. 311.

11 Ara Caprielian, *The Armenian Revolutionary Federation: The Politics of a Party in Exile*, (A Dissertation of Doctorate at New York University, 1975), p. 306, ref. 11.

12 “Operation Nemesis” from Wikipedia, the Free Encyclopedia.

“November 12, 1919, Wednesday”

“I had a long discussion with [Ex-Foreign Minister of the Ottoman Empire] Kapriyel Efendi. It seems that he has altered and amended his ideas. I think he has understood that the achievement of a Great Armenia is not possible. He supports an agreement with the Turks. He says that he is absolutely not pleased with Armenian parties, especially with the Dashnaks, and indicates that their rule would constitute a catastrophe.”

“He wanted me to give the names of the ones who -of course those who are not involved in the Armenian issue- I do not want to be transferred in to the list of criminals.”¹³

December 4, 1919, Thursday

“Today Kapriel was at my abode for some tea. He spoke of giving a portion of the land from the provinces of Erzurum, Van and Bitlis to the future Armenia, of dissuading Armenians from demanding more than such a portion of land with the help of the pressure applied by other states, of the need of good relations between Turks and Armenians in the future, and of a confederation that maybe formed in the upcoming times.”¹⁴

December 20, 1919, Saturday

“Today Kapriel again mentioned that, if a confederation was to be formed, that Armenians could be persuaded to participate in it. (...)”¹⁵

As can be gathered from the letters of the exiled Young Turk letters, there is also information about how the Turkish leaders killed by the Armenian revanchists were in premade list.

In the letter dated December 23, 1921, written by İsmail Canpulat to Cavid Bey after the assassination of Sait Halim Pasha in Rome, it is mentioned that:

“Official note that has been mentioned before does not confirm the Armenian point of view. This rumor was started by the son of the madame. If you want, you can ask Ziya when you write to him. But I do not believe it. Supposedly someone from the security general directorate has told him. İsmail Hakkı Pasha was apparently the fourth. Apparently Talât, Behbud Han and Sait Halim were at the top. (...)”¹⁶

In the letter dated December 31, 1921, written by İsmail Canpulat to Cavid Bey:

“(...) My opinion is that it was an incident caused by the Armenians to serve as a reminder of the Armenian issue just so as to coincide with the time when Foreign Ministers were to negotiate in Paris. (...)”

“I later asked Ziya Bey again about the list issue. As he quotes from the police, a list was allegedly found during the passing away of Talât Pasha, a list about which the Italian Government was also notified. Not that I learned it again here. I do not know to what extent this is true.”¹⁷

The letter dated April 22, 1922 sent to Cavid Bey from İsmail Canpulat was completely dedicated to the list issue:

“On thursday Jak and I went to the deputy chief of the police. He had the list brought. He said that he will investigate it and notify us. And I gave Jak your and Cahid’s names, and also the names of some friends that are in Europe. I advised Jak to learn them as well. Because I understood that deputy chief of the police does not want to show me the list, nor does he want to explain the seriousness of the list.”

13 Maliye Nazırın Cavid Bey Felaket Günleri, Mütareke Devrinin Feci Tarihi, (Pub. Osman Selim Kocahanoğlu), (Istanbul, Temel Y., 2000), p. 259.

14 Maliye Nazırın Cavid Bey Felaket Günleri, Mütareke Devrinin Feci Tarihi, p. 267.

15 Maliye Nazırın Cavid Bey Felaket Günleri, Mütareke Devrinin Feci Tarihi, p. 275.

16 Hüseyin Cahit Yalçın, İttihatçı Liderlerin Gizli Mektupları, (Prep. Osman Selim Kocahanoğlu), (Istanbul, Temel Y., 2002), p. 446.

17 Hüseyin Cahit Yalçın, İttihatçı Liderlerin Gizli Mektupları, p. 447.

“Last Night I went to Ziya Bey’s abode. There was a crowd. I could not speak with Jak. It turns out that he did not want to tell me anyway because apparently my name was also included in the list. This was told to me by Ziya and Rifki. You and I –so both of us- are apparently included in the list that is in the hands of Italian police. In my opinion, these people must have been following the system of executing assassinations by first sending people to the necessary places, in other words the cities where we are present, to investigate our conditions and later summon the people that will do the actual work. In light of this; the ones who carried out the assassination in Berlin will get away from there. That is to say, the same people or others are going to be used in another location. Such a location can be Rome, Meran, Manton or Munich. Therefore, the ones that are going to stay in Europe should leave these positions in order to delay the shocking act. In any case, frequent change of location would make the act harder or even make it impossible. Otherwise any precaution apart from this would not avail in my opinion.”¹⁸

As for the İsmail Canpulat’s letter to Cavid Bey dating April 27, 1927, there is information about the existence of another twenty people in the Armenian list:

“The list that Jak saw, or rather lists are composed of three notes. He saw some names in the notes. In total it is a list of up to 18 or 20 people. It is evident that this list is incomplete. Deputy chief of the police has specifically asked for this to be kept confidential. There are people in the notes who have already been shot. There is İsmail Hakkı Pasha, there is also you. And there are other names which Jak cannot remember. The ones whose names I gave; Halil, Nisei and Rahmi are not in the list. (...)”¹⁹

İsmail Canpulat informs that “a new assassination attempt is expected” in his letter to Cavid Bey dated May 1, 1922:

“(…) Just about everybody is changing their locations. Hacı Adil Bey has left Munich, Nesimi and Halil Bey are about to leave soon, but not right away in these days. But a second assassination is to be expected after a period of calm. In here, I too survey everywhere at all the times. (...)”²⁰

As shown in General Kazım Karabekir’s work named *İstiklal Harbimiz*, the names on this list are:

Enver Pasha, Talat Pasha, Ahmet İzzet Pasha, Mustafa Kemal Pasha, Governor of Van Cevdet Bey, Governor of Ankara Atıf Bey, Kazım (Özalp), Dr. Bahattin Şakir Bey, Sait Halim Pasha, Topal Atıf Bey, Şeyh Sait Efendi of Hınıs, Kara Kemal Bey, Commander of Erzurum Şevki Bey, Commander of Maraş Halil Bey, Ebüzziyazade Velid Bey, Fehim Bey of Erzurum, Governor of Urfa Cevdet Bey, Erzurum Committee of Union and Progress Associate Bahattin, Cemal ve Edip Efendi Hodjas, Guardian of Medina Fahrettin Pasha, Governor of Sivas Muammer Bey, Mithat Şükrü Bleda, Halil Menteşe, Ankara Committee of Union and Progress Associate Necati Bey, Circassian Kör Kasım Bey, Commander of Adapazarı and İzmit İbrahim Bey, Chief of Police of Ankara Bahattin Bey, Gendarme Commander of Sivas Mahir Bey, Ex Chiefs of Police Bedri Bey and Azmi Bey.²¹

According to another information gathered by Turkish sources; the Dashnak Congress that assembled in Zurich in 1920 reviewed the pursuit of the project of “Great Armenia” and “black list” that was prepared before in 1915. Names of Governor Dr. Reşit Bey who committed suicide and District Governor of Boğazlıyan Kemal Bey who was executed, and Ömer Naci Bey who died on the battlefield were removed from the list.²²

The first wave of Armenian revanchism in the 20th century took place in this order:

18 Hüseyin Cahit Yalçın, İttihatçı Liderlerin Gizli Mektupları, p. 451.

19 Hüseyin Cahit Yalçın, İttihatçı Liderlerin Gizli Mektupları, p. 454.

20 Hüseyin Cahit Yalçın, İttihatçı Liderlerin Gizli Mektupları, p. 456.

21 Kazım Karabekir, *İstiklal Harbimiz*, (İstanbul, Türkiye Y., 1960), pp. 974-975.

22 Tahsin Uzer, “Meşrutiyet’in İlk Şehitleri”, *Yakın Tarihimiz*, Vol. 3, Issue 36, (1 Kasım 1962), p. 313 vd.

The first murder that was carried out for propaganda and revenge by the Armenian blind faith was in the capital of the Ottoman Empire.

A murder committed in April of 1919 during the new period after the war was the first sign of Armenian revanchism.

An Armenian named Harutyun Mkrtyan was murdered in April of 1919 by another Armenian (=Tehleryan) for revenge based on the claim that four years ago Mkrtyan had given a notification list to the Istanbul Chief of Police Bedri during the arrests of April 24, 1915 in Istanbul.²³

Having committed his first revenge murder in Istanbul, the Armenian assassin Tehleryan then murdered Ex-Prime Minister of Ottoman Empire Talat Pasha on 15 March 1921 as was planned by Shatan Natali, director of Nemesis Operations in Berlin, who had pointed out Talat Pasha as the “primary target”.²⁴

In the year 1931, Atatürk told the following words to Talat Pasha’s wife:

“Atatürk said: ‘Hayriye Hanım, as you know Talat Pasha and I had no hostility towards each other. I never considered him guilty for our entry into the First War, we were obliged to join. During the Independence War, we benefitted greatly from the Pasha’s transfer of the minorities who would have probably stabbed us in the back.’ His response was: ‘Do not request the transfer of his funeral from me now, as we have an account to settle with Germany on this subject. Allow him to be buried now, when the time comes I will personally have it brought back.’ But he did not live long enough to have this done. (...)”²⁵

A typical characteristic of Armenian revanchism after war was that it perceived Turkish and

Azerbaijani leadership as the “same enemy” and as such targeted both societies’ leadership in their revenge murders.

After the Istanbul murder in April of 1919, Ex-Prime Minister of Azerbaijan Republic Fetih Ali Han Hoylu was killed by Yervand Unciyan in Tbilisi in the middle of street on June 7, 1920. Georgian authorities stated that the Armenian murderer escaped from the borders.²⁶

Afterwards, on July 18, 1921 in Istanbul, Ex-Minister of Internal Affairs of the Republic of Azerbaijan Behud Han Cevanşir was killed by Misak Torlakyan. Behbud Han was born in 1877 and was educated as a petroleum engineer in Germany. He then came back his country and took part in the nationalist movements, and became the minister of internal affairs of the Republic of Independent Azerbaijan. When his country was invaded by the Russian Red Army, he and 12 of his friends were condemned to death. He was later pardoned, and was appointed to the trade agency of the Transcaucasia Soviet in Istanbul. During his duty, he was killed by Misak Torlakyan on July 18, 1921 in front of the Pera Palas in Beyoğlu.²⁷

Misak Torlakyan was arrested by the French invasion forces in Istanbul, after which he was tried by the British and acquitted in the November of 1921.²⁸

On December 6, 1921, an ex-prime minister of Ottoman Empire again became a target of Armenian revanchism. After the murder of Talat Pasha in Berlin nine months earlier, Ex-Prime Minister Sait Halim Pasha was shot and murdered by Arşavir Şirakyan in Rome.²⁹

When Said Halim Pasha was held hostage by the British government in Malta, a letter delivered to him sentenced him to death. The Dashnak Committee with its base in the USA had sentenced him to death.³⁰

23 Tessa Hofmann, Talat Paşa Davası, Bilinmeyen Belgeler/Yorumlar, (Çev. Doğan Akhanlı), (İstanbul, Belge Y., 2003), p. 17.

24 The chapter titled “İsterlerse Beni Assınlar!” from Hikmet Özdemir, Üç Jön Türk’ün Ölümü, (İstanbul, Remzi K., 2007).

25 Murat Bardakçı, “Hayriye Talat: Kocam Talat Paşa”, Milliyet, November 26, 1982.

26 Cemal Kutay, Talat Paşa’nın Gurbet Hatıraları III, (İstanbul, Kültür Y., 1983), p. 1218.

27 Veysel Usta, “Ağaoğlu Ahmed Beyin Ermeni Propogandalarının Mahiyeti Üzerine Bir Konferansı” Türk Dünyası Araştırmaları, 131, (April 2001), p.76-77, ref. 7.

28 Tessa Hofmann, Talat Paşa Davası, Bilinmeyen Belgeler/Yorumlar, p.16 and “Operation Nemesis” from Wikipedia, the Free Encyclopedia.

29 Arshavir Shirakian, The Legacy: Memoirs of An Armenian Patriot, (Boston: Hairenik Press, 1976), p. 135-136 and Tessa Hofmann, Talat Paşa Davası, Bilinmeyen Belgeler/Yorumlar, p. 16

30 Bilal N. Şimşir, Şehit Diplomatlarımız, Cilt I, (Ankara, Bilgi K, 2000) p. 52.

After that, according to an agreement that was reached between the Ankara government and Britain, a group of Turkish hostages were released from Malta. Most of them came back to Turkey, but Sait Halim Pasha's was not allowed to return. The ex-prime minister was placed in a hotel in Rome. He did not have a guard, nor did he carry a weapon. One month later, on December 8, 1921, Turkish Diplomatic Representative Ahmet Ferit (Tek) sent this telegram to Ankara from Paris:

“From the daily newspapers – The latest telegram received from Rome (December 7) reports that Ex-Grand Vizier Sait Halim was murdered by an unidentified assailant.”³¹

The murderer who killed Sait Halim Pasha came back to Istanbul without getting caught. According to Armenian resources, this assassination was headed by Grigor Mercanov.³²

The remains of Sait Halim Pasha was brought back to Istanbul and buried next of his father Halim Pasha in the Sultan Mahmut Mausoleum on January 20, 1922.³³

The murderer Arşavir Şirakyan, who had killed Ex-Prime Minister (Grand Vizier) Sait Halim Pasha, was tasked one more time for the Nemesis Operation in Berlin.³⁴

In Berlin on April 17, 1922, two former directors of the Committee of Union and Progress, Dr. Bahaddin Şakir and Cemal Azmi were killed by Arşavir Şirakyan and Aram Yerkanyan. This act was planned by Şatan Hatalı, Hıraç Papazyan and Yezidan Arşak Muşeryan.³⁵

According to an Armenian source from 1990, Cemal Azmi was murdered by Arşavir Şirakyan

and while Dr. Bahattin Şakir was murdered by Aram Yergenyanyan.³⁶

According to another resource, the murderer who killed Cemal Azmi had the code name of ‘T’ and it was Aram Yergenyanyan who helped him.³⁷

On July 22, 1922, another revanchist assassination was carried in Tbilisi.

Ex-Minister of Maritime and Commander of the Fourth Army and General Governor of Suriye Cemal Pasha was shot and murdered by Petros Ter-Porosyan, Artaşes Gevorkyan and Stefan Sarıkyan.³⁸

In this terrorist attack, Ex-Minister of Maritime Cemal Pasha's assistants Şevket Bey and Süreyya Bey were also martyred alongside Cemal Pasha.³⁹

The remains of Cemal Pasha and his assistants were brought to the country at the request of Grand National Assembly of Turkey and were buried in Erzurum with a military ceremony.⁴⁰

According to an account given by İsmet İnönü: “When Cemal Pasha was killed in Tbilisi, Atatürk made it an issue for a long period of time.”⁴¹

... And on the day of August 4 in 1922, in East Bukhara, Ex-Minister of War of the Ottoman Empire and the Deputy Commander in Chief of the Ottoman Armies Enver Pasha was killed by Hakup Melkumyan, an Armenian from Nagorno-Karabakh, during the Russian Red Army's operation in Tajikistan.⁴²

It is known that the Armenian Dashnaks made an effort to assassinate İsmet Pasha when he was in Lausanne on May of 1923 to conduct international peace negotiations.⁴³

31 Bilal N. Şimşir, Şehit Diplomatlarımız, Cilt I, pp. 52-53.

32 “Operation Nemesis” from Wikipedia, the Free Encyclopedia.

33 Bilal N. Şimşir, Şehit Diplomatlarımız, Cilt I, p. 54.

34 Arşavir Shirakian, The Legacy: Memoirs of An Armenian Patriot, (Boston: Hairenik Pres, 1976), pp. 103-117 and 169-181.

35 Tessa Hofmann, Talat Paşa Davası, Bilinmeyen Belgeler/Yorumlar, p. 16.

36 Vartkes Yeghiayan, The Armenian Genocide and The Trials of the Young Turks, (California, La Verne, American Armenian International College Press, 1990), p.183.

37 “Operation Nemesis” form Wikipedia, the Free Encyclopedia.

38 Ara Caprielian The Armenian Revolutionary Federation: the Politics of a Party in Exile, p.295, ref.4; Tessa Hofmann, Talat Paşa Davası Bilinmeyen Belgeler /Yorumlar, p. 17.

39 Hikmet Özdemir, Üç Jön Türk'ün Ölümü, “İntikamcılar ve Ardındakiler” chapter

40 Cemal Paşa, Hatıralar, (İstanbul, Çağdaş Y., 1977), p. 8

41 İsmet İnönü'nün Hatıraları, Genç Subaylık Yıllarım 1884-1918, (Haz. Sabahattin Selek), (İstanbul, Burçak Y., 1969), p. 226.

42 Tessa Hofmann, Talat Paşa Davası, Bilinmeyen Belgeler/Yorumlar, p. 26, ref. 5.

43 Cemal Kutay, Lozan'da İsmet Paşa'yı Kim Öldürecek? (İstanbul, Ercan M., 1956), p. 27 etc.

Moreover, Çankaya Palace's archive documents clearly support the existence of the same groups' plans and attempts to assassinate Mustafa Kemal Atatürk, the President of Republic of Turkey.⁴⁴

Fifty years after a series of Armenian revanchist murders against the Azerbaijani and Turkish leaders and government officers, the second wave of bloody terrorist attacks were carried out in the 1970s and 1980s.

The second wave of Armenian revanchism in 20th century was in the form of carrying out attacks against diplomatic and trade representatives of the Republic of Turkey.

These terrorist attacks were in North America, Asia, Australia and mostly Western Europe.

The distribution of terrorist attacks based on countries are as follows:

France (37), Switzerland (25), Italy (20), Lebanon (17), USA (15), Turkey (14), Spain (11), Iran (10), Belgium (5), England (5), Canada (5), Denmark (4), Greece (4), West Germany (4), Austria (3), Holland (2), Portuguese (2), Australia (1), Iraq (1), USSR (1), Bulgaria (1) and Yugoslavia (1).

The distribution of attacks according to years are as follows:

In 1979, 29;

In 1980, 38;

In 1981, 47;

In 1982, 26;

In 1983, 13;

In 1984, 6.⁴⁵

The names of the Turkish diplomats, officers and their relatives in the foreign representation agencies of the Republic of Turkey who were martyred in Armenian revanchist attacks between 1973 and 1994 are as follows:⁴⁶

Mehmet Baydar, Consul General of Los

Angeles; Martyr, January 27, 1973.

Bahadır Demir, Vice Consul General of Los Angeles; Martyr, January 27, 1973.

Daniş Tunalıgil, Vienna Ambassador of Turkey; Martyr, October 22, 1975.

İsmail Erez, Paris Ambassador of Turkey; Martyr, October 22, 1975.

Talip Yener, Driver of Paris Embassy; Martyr, October 24, 1975.

Oktay Cirit, Secretary of Beirut Embassy; Martyr, February 16, 1976.

Taha Carım, Vatican ambassador of Turkey; Martyr, June 9, 1977.

Necla Kunalp, Wife of Madrid Ambassador; Martyr, June 2, 1978.

Beşir Balcıoğlu, Retired Madrid Ambassador of Turkey; Martyr, June 2, 1978.

Ahmet Benler, Son of The Hague Ambassador; Martyr, October 12, 1979.

Yılmaz Çolpan, Tourism Counselor of Paris Embassy; Martyr, December 22, 1979.

Galip Özmen, Administrative Attache of Atina Embassy, Martyr, July 31, 1980.

Neslihan Özmen, Daughter of Athens Administrative Attaché of Turkey; Martyr, July 31, 1980.

Şarık Arıyak, Security Guard of Sydney Embassy; Martyr, December 17, 1980.

Engin Sever, Security Guard of Sydney Embassy; Martyr, December 17, 1980.

Reşat Moralı, Labor Counselor of Paris Embassy; Martyr, March 4, 1981.

Tecelli Arı, Religious Official of Paris Embassy; Martyr, March 4, 1981.

44 Prof. Azmi Süsle published an article about this subject.

45 Michael M. Gunter, Pursuing The Just Cause Of Their People, A Study Of Contemporary Terrorism, p. 67-68.

46 Our martyr's names are taken from Retired Ambassador Bilal N. Şimşir's book that "Şehit Diplomatlarımız Cilt I, (Ankara, Bilgi K., 2000)

M. Savaş Yergüz, Secretary in Geneva Consulate General; Martyr, Jun 9, 1981.

Cemal Özen, Security Guard in Paris Embassy; Martyr, September 24, 1981.

Krmal Arıkan, General Consul of Los Angeles; Martyr, January 28, 1982.

Orhan Gündüz, Agent Grand Consular of Boston; Martyr, May 4, 1982.

Erkut Akbay, Administrative Attaché of Lisbon Embassy; Martyr, June 7, 1982.

Nadide Akbay, Secretary in Lisbon Embassy; Martyr, June 7, 1982.

Atilla Altıkat, Military Attaché of Ottawa Embassy; Martyr, August 27, 1982.

Bora Suelkan, Administrative Attaché of Burgas Consulate General; Martyr, September 9, 1982.

Galip Balkar, Belgrade Ambassador of Turkey; Martyr, March 9, 1983.

Dursun Aksoy, Administrative Attaché of Brussels; Martyr, July 14, 1983.

Cahide Mihçioğlu, Wife of Lisbon Charge de' Affaires; Martyr, July 27, 1983.

İsmail Pamukçu, Military Attaché of Tehran Embassy of Turkey, Martyr, March 27, 1984.

Işık Yöner, Wife of Tehran Embassy Secretary; Martyr, April 28, 1984.

Erdoğan Özen, Vice Counselor of Labor of Vienna; Martyr, June 20, 1984.

Evner Ergun, Director of UN Turkish Office; Martyr, May 19, 1984.

Çetin Görgü, Assistant of Media Attaché of Athens; Martyr, October 7, 1991.

Çağlar Yücel, Administrative Attaché of Baghdad; Martyr, December 11, 1993.

Haluk Sipahioğlu, Second Counselor of Athens Embassy; Martyr, July 4, 1994.⁴⁷

Between January 27, 1973 and July 4, 1994, there were 27 terrorist attacks against Turkey's representatives and relatives in 17 countries. To sum up, 34 Turkish diplomats and 17 Turkish civilians were killed in these attacks.⁴⁸

On January 27, 1973, in Los Angeles, Turkish Consul General Mehmet Baydar and Vice Consul General Bahadır Demir were killed by a murderer named Mıgırdıç Yanıkyan.⁴⁹

In October 22, 1975, Vienna Embassy was invaded by terrorists and Ambassador Daniş Tunagil was shot in his office. Two days later (October 24), Paris Ambassador İsmail Erez and his driver Talip Yener were killed in their official car near the embassy.⁵⁰

Between 1976 and 1979, diplomats and their families in Turkey's foreign representations in Beirut, Rome, Madrid, Geneva, The Hague and Paris encountered a series of bloody terrorist attacks. Vatican Ambassador Taha Carım, Necla Kunalalp who was Madrid Ambassador Zeki Kunalalp's wife and Ahmet Benler who was Lahey Ambassador Özdemir Benler's son were shot in this period.⁵¹

In the 1980s, revanchist attacks increased and bloody terrorist attacks were carried against foreign representatives and their families in Marseille, Athens, Lyon, Paris, Sydney, Copenhagen, Geneva, Los Angeles, Ottawa, Boston, Lisbon, Burgas, Belgrade, Brussels, Tehran and Vienne. During this period, Belgrade Ambassador Galip Balkar, Sydney Consul General Kemal Arıkan, Military Attaché of Ottawa Embassy Air Staff Colonel Atilla Altıkat, Tourism Counselor of Paris Embassy Yılmaz Çolpan, Labor Counselor of Paris Embassy Reşay

47 This assassination was carried out by the Greece-based "17 October Organization".

48 Yücel Atilla Şehirli, "Türk Diplomatlarına Yönelen Ermeni Terör Saldırıların (1973-1994) *Hürriyet ve Milliyet* Gazetelerinde Veriliş Şekli", Ermeni Araştırmaları 2. Türkiye Kongresi Bildirileri II. Cilt, (Ankara, ASAM Ermeni Araştırmaları Enstitüsü Y., 2007), pp. 1231-1266.

49 Bilal N. Şimşir, "Ermeni Terörü ve Şehit Türk Diplomatları Üzerine Bazı Tespitler ve Öneriler", Ermeni Araştırmaları II. Cilt, p. 399.

50 Bilal N. Şimşir, "Ermeni Terörü ve Şehit Türk Diplomatları Üzerine Bazı Tespitler ve Öneriler", Ermeni Araştırmaları II. Cilt, p. 399.

51 Bilal N. Şimşir, "Ermeni Terörü ve Şehit Türk Diplomatları Üzerine Bazı Tespitler ve Öneriler", Ermeni Araştırmaları II. Cilt, p. 399.

Moralı, and Officer Tecelli Arı were amongst those who were viciously murdered.⁵²

Just as Ankara failed to make a valid analysis of the international effects of Armenian revanchism in the first instance, which had started with the murder of Ex-Prime Minister Talat Pasha in Berlin in 1921 and which was reflected in the legal case against the murderer, it again failed to make a valid analysis of the period that began in 1973 with murder of the Turkish diplomats.

On January 31, 1975, Abdi İpekçi, editorial writer of Milliyet, pointed out Armenian revanchism as the true danger by remarking that, “Turkish press has silenced itself. It didn’t mention about Armenian schemes in the USA. A scenario is being played out for many years now. Despite this, hate and revenge-filled publishing are being continued.”⁵³

According to Galip Alçitepe’s and Erdem Çanak’s evaluation titled “Turkish Public Opinion in the Face of the First Five Murders”, “despite this, no one realized that this was the first phase of a series of terrorist attacks that could develop to the detriment of Turkey.”

“But Yanıkyan, who was tried and sentenced to ten years in a jail after the murder, had sent a writing to newspapers the previous day of the murder and had indicated, ‘Armenians everywhere should follow this tactic, this new type of war tactic. Maybe this act can be more effective at waking up most of people’s conscience’.”⁵⁴

On October 22, 1975, after Turkey’s Vienna Ambassador Daniş Tunalıgil’s was murdered, Hürriyet newspaper claimed that the murderers were three Greeks Cypriots whose names were Dennis Çakoras, Teodor Lukidis and Ponarof Georgias, while Milliyet Newspaper wrote that Greek Terrorist Group EOKA-B had taken credit for the murder. But “no one grasped the reality of

the situation – that what was being faced was Armenian terrorism.”⁵⁵

The findings of another study, which analyzed the way Armenian revanchist terrorist acts were depicted as news in the Hürriyet and Milliyet newspapers, are highly thought-provoking.

According to study, Turkish press did not believe it when the ASALA terrorist group took credit for first murder of the second wave of assassinations in 1973, and instead claimed that the murder was committed by the Greek Cypriot revanchist terror organization EOKA-B. The Turkish press wrote that the name ASALA was introduced as tactical move by the Greek Cypriots.⁵⁶

The following information contained in an intelligence note sent to Prime Minister Süleyman Demirel in 1975 demonstrates the extent of the failure of the Turkish intelligence and foreign affairs services:

“(…) The serial numbers of the guns that were captured in Greek Cypriot camps and of the guns used in the assassination of our Vienna Ambassador are very similar. (…)”

“Youth coming from various places and organizations around the world area being trained in the international terror organization’s secret camps and are brought up to create chaos. This is a new organization, and its convictions and to whom it serves have yet to be confirmed.”

“Agents gathering intelligence in Beirut asserted that Armenian involvement in the assassination of our ambassador is unlikely. It has been confirmed that İsmail Erez was liked by Armenians during his stay in Beirut and that Armenians’ religious leaders showed great respect to Erez.”⁵⁷

Besides this being a grave failure for a state, it serves as the proof that the Turkish state and

52 Bilal N. Şimşir, “Ermeni Terörü ve Şehit Türk Diplomatları Üzerine Bazı Tespitler ve Öneriler”, Ermeni Araştırmaları II. Cilt, p. 399.

53 Galip Alçitepe ve Erdem Çanak, “İlk Beş Cinayet Karşısında Türk Kamuoyu”, Ermeni Araştırmaları II. Cilt, p. 421.

54 Galip Alçitepe ve Erdem Çanak, “İlk Beş Cinayet Karşısında Türk Kamuoyu”, Ermeni Araştırmaları II. Cilt, p. 421.

55 Galip Alçitepe ve Erdem Çanak, “İlk Beş Cinayet Karşısında Türk Kamuoyu”, Ermeni Araştırmaları II. Cilt, p. 422.

56 Yücel Atilla Şehirli, “Türk Diplomatlarına Yönelen Ermeni Terör Saldırıları (1973-1994) Hürriyet ve Milliyet Gazetelerinde Veriliş Şekli”, Ermeni Araştırmaları 2. Türkiye Kongresi Bildirileri II. Cilt, p. 1264.

57 Yücel Atilla Şehirli, “Türk Diplomatlarına Yönelen Ermeni Terör Saldırıları (1973-1994) Hürriyet ve Milliyet Gazetelerinde Veriliş Şekli”, Ermeni Araştırmaları 2. Türkiye Kongresi Bildirileri II. Cilt, p. 1234.

public had forgotten about the bloody assassinations of Ottoman administrators and civilians and about the revanchist tradition of the Armenian Dashnak and Hunchakian organizations.

Despite all the efforts of Republic of Turkey; “human rights defenders”, the world public, international organizations and allied governments (particularly the USA and France) simply stood by and watched as these murderers and the dark forces hiding behind carried out their acts by spreading propaganda, and by shedding the blood of and taking revenge from Turkish sons

and daughters who were born long years after the Events of 1915.

And Turkey did not impose any sanctions on its allies and these so-called human rights defenders.

FINAL WORD/ Talât, Cemal, Enver and their comrades who were murdered for the sake of a “blind faith” by Armenian assassins and also our diplomats who were murdered in the 1980’s during their missions abroad are martyrs who have been entrusted to the conscience of the Turkish Nation.

May God rest their souls.

AVİM Rapor No: 6 • Mart 2014

KÖR İNANÇ OLARAK İNTİKAMCILIK VE TAŞNAK-ASALA SUİKASTLERİ

Prof. Dr. Hikmet ÖZDEMİR

KÖR İNANÇ OLARAK İNTİKAMCILIK VE TAŞNAK-ASALA SUİKASTLERİ

Prof. Dr. Hikmet ÖZDEMİR*

1938’de ABD’li siyasal bilimler uzmanı Harold D. Lasswell, Birinci Dünya Savaşı’ndaki propaganda tekniklerini anlatırken; propagandanın sivil topluma olan etkisinden korktuğunu yazmıştır.¹ Fakat bu propaganda teknikleri arasında özel bir tür vardır ki, Lasswell’in söylediğinden daha fazla ürkütücüdür ve sivil toplum üzerinde tahrip gücü hayli yüksek etkileri vardır. Ve ilginçtir, bu özel propaganda türü, uluslararası literatürde Ermeni intikamcılığını haklılaştıran ve yüceltenler dışında akademik veya popüler anlamda pek inceleme konusu da yapılmamıştır.²

1918-1923 yıllarında ve elli yıl sonra 1973-1994 yıllarında iki kanlı terör dalgası şeklinde Ermeni katiller tarafından çeşitli ülkelerde Türk devlet adamlarına ve diplomatlarına yönelik intikam suikastları gerçekleştirilmiştir. İşte bu intikam suikastları modern tarihte tanık olunan propaganda savaşlarının en acımasız araçları olmuştur.

20. yüzyılda elli yıl ara ile Türk hedeflerine yönelik her iki suikast dalgası “intikamcılık ve diplomasi” ilişkisi açısından en somut propaganda türüdür. Burada “intikamcılık” ve “diplomasi” sözcüklerini birlikte kullanmaktan amaç, bu sui-

kastçıların, bir tür kamu (devlet) ajanları olarak görev yaptıklarını vurgulamaktır. Suikastçılar, her cinayetlerinde, 1915 Olayları’nın intikamını aldıklarını; eylemlerini kutsal (!) davalarını dünya kamuoyunun gündemine taşımak için yaptıklarını söylemişlerdir.

Türk Ulusu’nun evlatlarına karşı modern tarihin en kanlı cinayetler serisini gerçekleştiren bu intikamcılar, söz konusu eylemleriyle 1915 Olayları üstüne bir “Kör İnanç” (Blind Trust) âleminin yeniden üretilmesine de her defasında katkıda bulunmuşlardır.

Nedir bu “Kör İnanç” (Blind Trust) Âlemi?

“Kör İnanç” veya “Körü Körüne İnanç” (Blind Trust) Âlemi’nin yaratıcısı Nemesis, eski Yunan’da adalet ve intikam tanrısı olarak bilinir. Themis, adetler, gelenekler ve görenekler tanrıçasıdır. Daha sonraları aristokratik hukukun tanrıçası olarak benimsenmiştir.³ Themis, Ouranos ile Gai’nin kızı ve Zeus’un ilk eşidir.⁴

Azra Erhat’ın sözlüğünde; “kavram olarak Nemesis, tanrısal öcü simgeler,” diye anlatılmıştır.⁵

* Siyaset Bilimi Profesörü, Cumhurbaşkanlığı (E) Başdanışmanı.

1 Harold D. Lasswell, “Foreword”, in G. G. Bruntz (ed), Allied Propaganda and the Collapse of the German Empire in 1918, (Stanford, Stanford University Press, 1938), s. V-VII’den: Vamık D. Volkan, Körü Körüne İnanç, (Çev. Özgür Karaçam), (İstanbul, Okuyan, 2005), s. 412.

2 Bu tür yayımlara önemli bir örnek olarak bkz: Jacques Derogy, Resistance & Revenge, The Armenian Assassination of the Turkish Leaders Responsible for the 1915 Massacres and Deportations, (New Brunswick and London, Transaction Publishers, 1990).

3 Alâeddin Şenel, Eski Yunanda Eşitlik ve Eşitsizlik Üstüne, (Ankara, AÜSBF Y., 1970), s. 69, dn. 153.

4 Rosa Agizza, Antik Yunan’da Mitoloji Masallar ve Söylenceler, (Çev. Z. Zühre İlkelen), (İstanbul, Arkeoloji ve Sanat Y., 2001), s. 369.

5 Azra Erhat, Mitoloji Sözlüğü, (İstanbul, Remzi K., 1972), s. 274.

Modern zamanlar Ermeni literatüründe, “Nemesis” intikamcılığı, Ermenilerin “Nurnberg Mahkemesi” yerine kullanılmaktadır.

Köklerini Eski Yunan’da bulan (!) Ermeni intikamcılığında, hüküm (veya Ermeni katillerin suikastlarıyla bir tür “yargı kararı”) infaz olunmaktadır. Bu çağdışı anlayış karşısında, Batı âleminin sessizliği ayrıca değerlendirilmelidir. Fakat “suikast, Ermeni milletinın spesiyalitesidir,”⁶ diye düşünmek de yanlıştır. Bu tür kolaycı yaklaşım, ilk başta Dünya Savaşı’nda (ve Türk İstiklal Savaşı’nda) Türklerle omuz omuza her türlü fedakârlığa katlanmış ve savaş alanlarında canlarını vermiş Ermeni kahramanlara haksızlık; 1915’teki olağanüstü savaş koşullarının dayattığı o trajik yolculuğa çıkarken öz evlatlarını Müslüman komşularına emanet etmiş Ermeni komşulara ihanet olur.

1912-1922 arasında on uzun yıl süren savaştan (Balkan Savaşı, Büyük Savaş ve Türk İstiklal Savaşı) Atatürk’ün önderliğinde barış yaratan Türk Ulusu, hiç bir ulusun bu tür topyekün suçlamlarla incitilmemesi gerektiğini bilecek kadar soy-ludur.⁷

Burada kastedilen yalnızca silahlı militanlar ve bazı politikacılar ve onlar, yalnızca bin yıl birlikte yaşadıkları “kadim” dostları Türk Ulusuna değil, Ermeni toplumuna da çok büyük kötülük yapmışlardır.

Konumuza dönelim, 1918 yılında Büyük Savaş, bütün taraflar için onarılması çok güç acılarla bitmiştir!

Ermeni Taşnakların da içinde yer aldığı bir grup, bir tarihî (mitolojik) inanışın etrafında kendi davalarının intikamlarını almak ve bu yoldan propaganda (=diplomasi) yapmak üzere bir araya gelmişlerdir.

Erivan’da 27 Eylül - 31 Ekim 1919 tarihlerinde gerçekleştirilen Ermeni İhtilalci Federasyonu (Taşnak) Kongresi kararları, Ermeni intikamcılı-

ğının ajandası olmuştur.⁸

Bunlar, 1915 yılında kendilerine bir katliam yapıldığını düşünmektedirler. Onların kör inancına göre bu katliamın sorumluları suikastlarla ortadan kaldırılabileceklerdir ve böylelikle yaşamlarını yitiren Ermenilerin intikamları alınacaktır.

Nemesis Operasyonları için ABD’nden Türkiyeli bir Ermeni Şahan Natali (Hagop Der Hagopian) görevlendirilmiştir.⁹

Savaş ve diğer nedenlerle yurt dışında ve korumasız olarak yaşamlarını sürdüren Jöntürk liderliği bu açıdan suikastçılar için gerçekten kolay hedef oluşturmuşlardır.

Savaş-sonrası Avrupası’nda Ermeni terör örgütlerine ek olarak başta Yunan istihbaratı olmak üzere sürgünde bulunan Jöntürk liderlerinin ölümlerinden memnun olacak başka ülkeler de mevcuttur. Bu da Ermeni terörünün ve Nemesis’in işini kolaylaştırmıştır.¹⁰

Ermeni Taşnaklar, kendilerince suçlu buldukları kişilerin listesini hazırlamış, Türkiye, Kafkasya ve Avrupa’da bu kişilerin pek çoğunu öldürmüşlerdir.¹¹

Ermeni Taşnaklar tarafından kararlaştırılan “Kara Liste” yaklaşık 200 kişiliktir.¹²

Jöntürklerin Eski Maliye Nazırı Cavid Bey’in günlük notlarına bu “intikam listeleri” şu şekilde yansımıştır:

“12 Kasım 1919, Çarşamba”

“[Osmanlı İmparatorluğu Eski Hariciye Nazırı] Kapriyel Efendi ile uzun görüştük. Kendisini tebdil ve ıslah-ı fikir etmiş buldum. Büyük Ermenistan teşekkülü kabil olmayacağını anlamış gibi görüyorum. Türklerle itilafa taraftar. Ermenilerin fırkalarından bilhassa Taşnaklar’dan katiyen

6 Rıza Nur, Hayat ve Hatıratım, 3. Cilt, (İstanbul, Altındağ Y., 1968), s. 1066.

7 Hikmet Özdemir, 1915 Tartışılırken Gözden Kaçırılanlar, (Ankara, Genelkurmay Y., 2007).

8 “Operation Nemesis” from Wikipedia, the Free Encyclopedia.

9 Michael M. Gunter, Pursuing The Just Cause Of Their People, A Study Of Contemporary Terrorism, (New York, Greenwood Press, 1986), s. 29.

10 Sedat Laçiner, Türkler ve Ermeniler, (Ankara, USAK Y., 2005), s. 311.

11 Ara Caprielian, The Armenian Revolutionary Federation: The Politics of a Party in Exile, (A Dissertation of Doctorate at New York University, 1975), s. 306, dn. 11.

12 “Operation Nemesis” from Wikipedia, the Free Encyclopedia.

memnun olmadıklarını ve bunların idarelerinin memleket için bir felaket teşkil edeceğini söylüyor.”

“Mücrimler listesine ithal edilmemesini arzu ettiğim kimselerin isimlerini vermekliğimi –tabii Ermeni meselesinde alakadar olmayanları- istedi.”¹³

“4 Aralık 1919, Perşembe”

“Bugün Kapriyel bende çayda idi. Teşekkül edecek müstakbel Ermenistan’a Erzurum, Van ve Bitlis vilayetlerinden bir miktar arazi verilmesinden, bundan fazla olan taleplerden Ermenilerin devletler vasıtasıyla vazgeçirilmelerinden, Türklerle Ermenilerin istikbalde iyi geçinmeleri lüzumundan ve belki daha ileride bir konfederasyon yapılabileceğinden bahsetti.”¹⁴

“20 Aralık 1919, Cumartesi”

“Kapriyel bugün tekrar bir konfederasyon teşekkül edecek olursa Ermenilerin de buna dâhil olmak için ikna edilebileceklerinden bahsetti. (...)”¹⁵

Ermeni intikamcılar tarafından öldürülen Türk liderlerinin önceden hazırlanmış bir listesinin bulunduğu dair sürgün Jöntürklerin mektuplarına yansıyan bilgiler de vardır.

Roma’da Sait Halim Paşa’nın öldürülmesi üzerine İsmail Canpulat’tan Cavid Bey’e yazılan 23 Aralık 1921 günlü mektupta;

“Ermeni meselesi nokta-i nazarından evvelce bahsedilen resmi pusulası teeyyüd etmedi. Bu havadisi madamın oğlu çıkardı. Ziya’ya yazdığın vakit, sor istersen. Fakat ben inanmıyorum. Sözde ona emniyeti ummiyeden biri söylemiş. İsmail Hakkı Paşa dördüncü imiş. Başta Talat, Behbud Han, Sait Halim varmış.(...)”¹⁶

İsmail Canpulat’tan Cavid Bey’e yazılan 31 Aralık 1921 günlü mektupta;

“(…) Benim bidayette zannım, Paris’te Hariciye Nazırlarının müzakere edecekleri bir sırada yeniden Ermeni meselesini hatırlatmak için Ermeniler tarafından yapılmış bir vaka suretinde idi. (...)”

“Liste meselesini Ziya Bey’e sonradan tekrar sordum. Polisten söylediklerine göre, Talat Paşa’nın vefatı sırasında sözde bir liste bulunmuş ve bu liste İtalya Hükümeti’ne de tebliğ olunmuş imiş. Yoksa burada yeniden öğrenmiş değilim. Bu da ne dereceye kadar doğrudur bilmem.”¹⁷

İsmail Canpulat’tan Cavid Bey’e gönderilen 22 Nisan 1922 günlü mektup ise tümüyle liste meselesine ayrılmıştır:

“Perşembe günü sabahleyin Jak ile beraber polis müdür muavinine gittim. Listeyi getirtti. Tetkik edip haber vereceğini söyledi. Ben de Jak’a senin ile Cahid’in ve daha Avrupa’da bulunan bir kısım rüfekanın isimlerini verdim. Onları da öğrenmesini Jak’a tembih ettim. Çünkü anladım ki müdür muavini listeyi bana göstermediği gibi listenin derece-i ciddiyeti hakkında da izahat vermek istemiyor.”

“Dün akşam Ziya Bey’lere gittim. Kalabalık vardı. Jak ile konuşamadım. Zaten o bana söylemek de istemiyormuş. Çünkü benim ismim de listede mevcut imiş. Ziya ile Rifkı söylediler. İtalya polisindeki listede, ben de, siz de, -yani ikimiz- var imişiz. Fikrimce, bunlar icap eden yerlere, yani bizlerin bulunduğu şehirlere evvelce adam gönderip ahvalimizi tetkik etmek ve müteakiben asıl işi yapacak adamları celp ile suikastı icra etmek sistemini takip etseler gerek. Bu mütalaaya göre; Berlin’de suikast yapanlar oradan uzaklaşacaklar. Yani aynı adamlar veyahut diğerleri bir mahalde kullanılacaktır. Bu mahaller de Roma, Meran, Manton veyahut Münih olabilir. Binaenaleyh, Avru-

13 Maliye Nazırı Cavid Bey Felaket Günleri, Mütareke Devrinin Feci Tarihi, (Yay. Osman Selim Kocahanoğlu), (İstanbul, Temel Y., 2000), s. 259.

14 Maliye Nazırı Cavid Bey Felaket Günleri, Mütareke Devrinin Feci Tarihi, s. 267.

15 Maliye Nazırı Cavid Bey Felaket Günleri, Mütareke Devrinin Feci Tarihi, s. 275.

16 Hüseyin Cahit Yalçın, İttihatçı Liderlerin Gizli Mektupları, (Haz. Osman Selim Kocahanoğlu), (İstanbul, Temel Y., 2002), s. 446.

17 Hüseyin Cahit Yalçın, İttihatçı Liderlerin Gizli Mektupları, s. 447.

pa'da kalacak olanlar bu mevkileri terk etmelidirler ki şaşırtacak işi tehir etmek mümkün olsun. Her halde sık sık tebdil-i mekân işi pek tas'ip ve belki de mümkünsüz kılar. Yoksa bunun haricinde yapılacak takayyüdat hiç bir faide temin eylemez fikrindeyim."¹⁸

İsmail Canpulat'ın Cavid Bey'e 27 Nisan 1927 günlü mektubunda ise, Ermenilerin listesinde yirmi kişi daha olduğu bilgisi vardır:

*"Jak'ın gördüğü liste, daha doğrusu listeler üç pusula imiş. Bazı isimleri pusulada görmüş. Toplamı 18, 20 kadar bir şey. Görünüyor ki, bu liste eksiktir. Polis Müdür Muavini bu işin mahrem tutulması için çok rica etmiş. Pusulalarda şimdiye kadar vurulanlar var: İsmail Hakkı Paşa var, sizler varsınız. Daha başka isimler var ki Jak bunları hatırlayamıyor. Benim verdiğim isimlerden Halil, Nesimi, Rahmi yok. (...)"*¹⁹

İsmail Canpulat, Cavid Bey'e 1 Mayıs 1922 günlü mektubunda "yeni bir suikast teşebbüsünün beklendiğini" haber vermektedir:

*"(...) Hemen herkes tebdil-i mevki ediyor. Hacı Adil Bey Münih'i terk etmiş ve Nesimi ile Halil Bey'ler de yakında terk etmek üzere dirler. Hemen bugünlerde değil. Fakat arası soğuduktan sonra bir ikinci suikasta intizar etmelidir. Burada ben de daima her tarafı gözden geçiriyorum. (...)"*²⁰

General Kazım Karabekir'in, *İstiklal Harbimiz* adlı eserinde yer alan bu listede bulunan isimler şunlardır:

Enver Paşa, Talat Paşa, Ahmet İzzet Paşa, Mustafa Kemal Paşa, Van Valisi Cevdet Bey, Ankara Valisi Atıf Bey, Kazım (Özalp), Dr. Bahattin Şakir Bey, Sait Halim Paşa, Topal Atıf Bey, Hınıslı Şeyh Sait Efendi, Kara Kemal Bey, Erzurum Kumandanı Şevki Bey, Maraş Kumandanı Halil Bey, Ebüzziyazade Velid Bey, Erzurumlu Fehim Bey, Urfa

Mutasarrıfı Cevdet Bey, Erzurum İttihat ve Terakki Azasından Bahattin, Cemal ve Edip Efendi Hocalar, Medine Muhafızı Fahrettin Paşa, Sivas Valisi Muammer Bey, Mithat Şükrü Bleda, Halil Mentеше, Ankara İttihat ve Terakki Azası Necati Bey, Çerkes Kör Kasım Bey, Adapazarı ve İzmit Kumandanı İbrahim Bey, Ankara Polis Müdürü Bahattin Bey, Sivas Jandarma Kumandanı Mahir Bey, Eski Polis Genel Müdürleri Bedri ve Azmi Beyler.²¹

Türk kaynaklarına yansıyan bir başka bilgiye göre; 1920 yılında, Zürih'te toplanan Taşnak Kongresi'nde, "Büyük Ermenistan" projesinin takibi ve daha önce 1915'te hazırlanan "kara liste" gözden geçirilmiştir. İntihar eden Vali Dr. Reşit Bey ile idam idam edilen Boğazlıyan Kaymakamı Kemal Bey'in ve savaş alanında ölen Ömer Naci Bey'in isimleri listeden çıkarılmıştır.²²

20. yüzyılda Ermeni intikamcılığının birinci intikam dalgası şu sırayla gerçekleştirilmiştir:

Ermeni kör inancının bir propaganda ve intikam amacıyla gerçekleştirdiği ilk intikam cinayeti, Osmanlı İmparatorluğu'nun başkentindedir.

Savaş-sonrası yeni dönemde, İstanbul'da, 1919 yılı Nisan ayında işlenen bir cinayet, Ermeni intikamcılığının ilk işaretidir.

Dört yıl önce, İstanbul'da, 24 Nisan 1915 tutuklamalarında İstanbul Polis Müdürü Bedri'ye ihbar listesi verdiği iddiasıyla Harutyun Mkrttşyan adlı Ermeni, intikam amacıyla bir başka Ermeni (=Tehleryan) tarafından 1919 yılı Nisan ayında öldürülmüştür.²³

İstanbul'da ilk intikam cinayetini işleyen Ermeni Katil Tehleryan, 15 Mart 1921 günü de Berlin'de Nemesis Operasyonlarının yöneticisi Shatan Natali tarafından "bir numaralı hedef" olarak gösterilen Osmanlı İmparatorluğu Eski Başbakanı Talat Paşa'yı planlandığı şekilde öldürmüştür.²⁴

1931 yılında Atatürk, Talat Paşa'nın eşine şunları söylemiştir:

18 Hüseyin Cahit Yalçın, İttihatçı Liderlerin Gizli Mektupları, s. 451.

19 Hüseyin Cahit Yalçın, İttihatçı Liderlerin Gizli Mektupları, s. 454.

20 Hüseyin Cahit Yalçın, İttihatçı Liderlerin Gizli Mektupları, s. 456.

21 Kazım Karabekir, *İstiklal Harbimiz*, (İstanbul, Türkiye Y., 1960), ss. 974-975.

22 Tahsin Uzer, "Meşrutiyet'in İlk Şehitleri", *Yakın Tarihimiz*, Cilt 3, Sayı 36, (1 Kasım 1962), s. 313 vd.

23 Tessa Hofmann, *Talat Paşa Davası, Bilinmeyen Belgeler/Yorumlar*, (Çev. Doğan Akhanlı), (İstanbul, Belge Y., 2003), s. 17.

24 Hikmet Özdemir, *Üç Jön Türk'ün Ölümü*, (İstanbul, Remzi K., 2007) "İsterlerse Beni Assınlar!" başlıklı bölüm.

“ ‘Biliyorsunuz Hayriye Hanım, Talat Paşa ile hiçbir düşmanlığımız yoktu. Birinci Harbe girmemizden onu hiçbir zaman suçlu görmedim, harbe katılmaya mecburduk. İstiklâl Savaşı sırasında da Paşa’nın bizi arkadan vurması muhtemel azınlıkları önceden nakil ettirmesinden büyük fayda gördük,’ diyerek, ‘cenazesinin naklini benden şu anda istemeyin, Almanya ile bu konuda görülecek hesabımız var, izin verin şimdi gömülsün, zamanı gelince onu bizzat ben getirtirim,’ cevabını verdi. Ancak bu işi yapılmasına ömrü kifayet etmedi.(...)”²⁵

Savaş-sonrası Ermeni intikamcılığının tipik bir özelliği, Türk ve Azeri liderliğini “tek düşman” olarak algılamaları ve intikam cinayetlerinde de her iki toplumun liderliğini birlikte hedeflemele-ridir.

1919 yılı Nisan ayındaki İstanbul cinayetinden sonra, 7 Haziran 1920 günü, Azerbaycan Cumhuriyeti Eski Başbakanı Fetih Ali Han Hoylu, Tiflis’te sokak ortasında Yervand Unciyan tarafından öldürülmüştür. Gürcü makamları Ermeni katilin sınırdan kaçtığını söylemişlerdir.²⁶

18 Temmuz 1921 günü, İstanbul’da, bu defa Azerbaycan Cumhuriyeti Eski İçişleri Bakanı Behbud Han Cevanşir, Misak Torlakyan tarafından öldürülmüştür. 1877 doğumlu Almanya’da petrol mühendisliği eğitimi görmüş Behbud Han, ülkesine döndükten sonra milliyetçilik hareketleri içinde yer almış ve Bağımsız Azerbaycan Cumhuriyeti’nin İçişleri Bakanı olmuştur. Rus Kızılordusu ülkesini işgal ettiğinde diğer on iki arkadaşıyla idama mahkûm edilmiş; daha sonra affedilerek Transkafkasya Sovyeti’nin İstanbul Ticaret Temsilciliğine getirilmiştir. Bu görevinde iken, 18 Temmuz 1921 günü Beyoğlu’nda Pera Palas önünde Misak Torlakyan tarafından öldürülmüştür.²⁷

Misak Torlakyan, İstanbul’daki Fransız işgal güc-

lerince yakalandıktan sonra İngilizler tarafından yargılanmış ve Kasım 1921’de beraat ettirilmiştir.²⁸

6 Aralık 1921 günü, Ermeni intikamcılığının bu defa hedefi yine Osmanlı İmparatorluğu’nun bir eski başbakanıdır. Talat Paşa’nın Berlin’de öldürülmesinden 9 ay sonra, eski Başbakan Sait Halim Paşa da Arşavir Şirakyan tarafından Roma’da kurşunlanarak öldürülmüştür.²⁹

Sait Halim Paşa, Malta’da İngiliz Hükümeti’nce rehine tutulurken, bir gün kendisine gelen bir mektuptan ölüm kararı çıkmıştır. Merkezi ABD’nde bulunan Taşnak Komitesi, onun hakkında ölüm kararı vermiştir.³⁰

Daha sonra Ankara Hükümeti’nin İngiltere ile yaptığı 23 Ekim 1921 günlü bir anlaşmaya göre; Malta’daki Türk rehinelere bir grup serbest bırakılmışlardır. Bu kişilerin pek çoğu Türkiye’ye dönmüşlerdir. Fakat, Sait Halim Paşa’nın İstanbul’a dönmesine izin verilmemiştir. Eski Başbakan, Roma’da bir otele yerleşmiştir. Koruması yoktur ve silah da taşımamaktadır. Bir ay sonra, 8 Aralık 1921 günü, Paris’ten Türk Diplomatik Temsilcisi Ahmet Ferit (Tek) Ankara’ya şu iki satırlık telgrafi göndermiştir:

“Yevmi gazetelerden- Bu sefer (7 Aralık) Roma’dan alınan son telgrafta Sadr-ı esbak Sadrazam Sait Halim Paşa’nın bir şahs-ı meçhul tarafından katledildiği bildiriliyor...”³¹

Sait Halim Paşa’yı öldüren Ermeni katil yakalanmadan İstanbul’a dönmüştür. Ermeni kaynaklarına göre bu suikast Grigor Mercanov tarafından yönetilmiştir.³²

Sait Halim Paşa’nın naaşı, Roma’dan İstanbul’a getirilmiş ve 20 Ocak 1922 günü, Sultan Mahmut Türbesi’nde Babası Halim Paşa’nın mezarı yanına gömülmüştür.³³

25 Murat Bardakçı, “Hayriye Talat: Kocam Talat Paşa”, Milliyet, 26 Kasım 1982.

26 Cemal Kutay, Talat Paşa’nın Gurbet Hatıraları III, (İstanbul, Kültür Y., 1983), s. 1218.

27 Veysel Usta, “Ağaoğlu Ahmed Beyin Ermeni Propagandalarının Mahiyeti Üzerine Bir Konferansı” Türk Dünyası Araştırmaları, 131, (Nisan 2001), ss. 76-77, dn. 7.

28 Tessa Hofmann, Talat Paşa Davası, Bilinmeyen Belgeler/Yorumlar, s. 16 ve “Operation Nemesis” from Wikipedia, the Free Encyclopedia.

29 Arshavir Shirakian, The Legacy: Memoirs of An Armenian Patriot, (Boston: Hairenik Pres, 1976), ss. 135-136 ve Tessa Hofmann, Talat Paşa Davası, Bilinmeyen Belgeler/Yorumlar, s. 16.

30 Bilal N. Şimşir, Şehit Diplomatlarımız, Cilt I, (Ankara, Bilgi K., 2000), s. 52.

31 Bilal N. Şimşir, Şehit Diplomatlarımız, Cilt I, s. 52-53.

32 “Operation Nemesis” from Wikipedia, the Free Encyclopedia.

33 Bilal N. Şimşir, Şehit Diplomatlarımız, Cilt I, s. 54.

Roma’da Eski Başbakan Sait Halim Paşa’yı öldüren Katil Arşavir Şirakyan, Berlin’de bir başka Nemesis Operasyonu’nda bir kez daha görevdedir.³⁴

Berlin’de 17 Nisan 1922 günü, İttihat ve Terakki’nin iki eski yöneticisi, Dr. Bahaddin Şakir ve Cemal Azmi, Arşavir Şirakyan ve Aram Yerkanyan tarafından öldürülmüşlerdir. Bu eylem, Şatan Hatalı, Hıraç Papazyan ve Yezidan Arşak Muşeryan tarafından planlanmıştır.³⁵

1990 tarihli bir Ermeni kaynağına göre, Arşavir Şirakyan Cemal Azmi’yi, Aram Yergenyanyan’da Dr. Bahaddin Şakir’i katletmişlerdir.³⁶

Bir başka kaynağa göre; Bahattin Şakir’i öldüren katilin kod adı “T” olup, Aram Yergenyanyan ona yardım eden kişidir.³⁷

22 Temmuz 1922’de Tiflis’te bir diğer intikam infazı gerçekleştirilmiştir.

Osmanlı İmparatorluğu’nun Eski Bahriye Bakanı ve Dördüncü Ordu Komutanı ve Suriye Genel Valisi Cemal Paşa, Petros Ter-Porosyan, Artaşes Gevorkyan ve Stefan Sarıkyan tarafından kurşunlanarak öldürülmüştür.³⁸

Bu terör saldırısında Eski Bahriye Nazırı Cemal Paşa ile birlikte yaverleri Şevket ve Süreyya Beyler de şehit edilmişlerdir.³⁹

Cemal Paşa ve yaverlerinin naaşları TBMM’nin isteğiyle yurda getirilmiş ve askeri törenle Erzurum’da gömülmüştür.⁴⁰

İsmet İnönü’nün anlatımına göre; “ Cemal Paşa Tiflis’te öldürüldüğü zaman Atatürk bunu uzun müddet mesele yap[mış]tı[r].”⁴¹

...Ve 4 Ağustos 1922 günü Doğu Buhara’da, Osmanlı İmparatorluğu Eski Harbiye Nazırı ve Osmanlı Orduları Başkumandan Vekili Enver Paşa,

Tacikistan’da Rus Kızılordusu’nun operasyonunda Karabağlı bir Ermeni olan Hakop Melkumyan tarafından öldürülmüştür.⁴²

Ermeni Taşnaklar tarafından 1923 Mayıs ayında Lozan’da uluslararası barış görüşmelerinde bulunan İsmet Paşa’nın öldürülmesi amacıyla çaba gösterildiği de ayrıntılı olarak bilinmektedir.⁴³

Aynı şekilde Türkiye Cumhurbaşkanı Kemal Atatürk’ün öldürülmesinin de aynı kesimlerce planlandığı ve birçok suikast teşebbüsünde bulunduğu Çankaya Köşkü Arşivi’ndeki belgelerde açık şekilde mevcuttur.⁴⁴

Azerbaycanlı ve Türkiyeli liderlere ve devlet görevlilerine yönelik Ermeni intikam cinayetleri serisinden yaklaşık elli yıl sonra 1970’ler ve 1980’lerde de ikinci kanlı terör dalgası gerçekleştirilmiştir.

20. yüzyıl Ermeni intikamcılığında ikinci dalga; 1973’ten itibaren Türkiye Cumhuriyeti’nin diplomatik ve ticari temsilciliklerine saldırılar şeklindedir.

Bu terör saldırıları, Kuzey Amerika, Asya, Avustralya ve çoğunluğu Batı Avrupa’dadır.

Devletlere göre terör saldırılarının sayısı şöyledir:

Fransa (37), İsviçre (25), İtalya (20), Lübnan (17), ABD (15), Türkiye (14), İspanya (11), İran (10), Belçika (5), İngiltere (5), Kanada (5), Danimarka (4), Yunanistan (4), Batı Almanya (4), Avusturya (3), Hollanda (2), Portekiz (2), Avustralya (1), Irak (1), SSCB (1), Bulgaristan (1) ve Yugoslavya (1).

Saldırıların yıllara göre dağılımı şu şekildedir:

1979’da 29;

1980’de 38;

34 Arshavir Shirakian, *The Legacy: Memoirs of An Armenian Patriot*, (Boston: Hairenik Pres, 1976), ss. 103-117 ve 169-181.

35 Tessa Hofmann, *Talat Paşa Davası, Bilinmeyen Belgeler/Yorumlar*, s. 16.

36 Vartkes Yeghiayan, *The Armenian Genocide and The Trials of the Young Turks*, (California, La Verne, American Armenian International College Press, 1990), s. 183.

37 “Operation Nemesis” from Wikipedia, the Free Encyclopedia.

38 Ara Caprielian, *The Armenian Revolutionary Federation: The Politics of a Party in Exile*, s. 295, dn. 4; Tessa Hofmann, *Talat Paşa Davası, Bilinmeyen Belgeler/Yorumlar*, s. 17.

39 Hikmet Özdemir, *Üç Jön Türk’ün Ölümü, “İntikamcılar ve Ardındakiler”* başlıklı bölüm.

40 Cemal Paşa, *Hatıralar*, (İstanbul, Çağdaş Y., 1977), s. 8.

41 İsmet İnönü’nün *Hatıraları, Genç Subaylık Yıllarım 1884–1918*, (Haz. Sabahattin Selek), (İstanbul, Burçak Y., 1969), s. 226.

42 Tessa Hofmann, *Talat Paşa Davası, Bilinmeyen Belgeler/Yorumlar*, s. 26, dn. 5.

43 Cemal Kutay, *Lozan’da İsmet Paşa’yı Kim Öldürecek?* (İstanbul, Ercan M., 1956), s. 27 vd.

44 Bu konuda Prof. Azmi Süslü tarafından bir makale yayımlanmıştır.

1981’de 47;

1982’de 26;

1983’de 13

1984’de 6.⁴⁵

1973-1994 arasında Türkiye Cumhuriyeti’nin dış temsilciliklerinde Ermeni intikamcılarının saldırılarında şehit olan Türk diplomatlar, görevliler ve yakınlarının isimleri şöyledir:⁴⁶

Los Angeles Başkonsolosu Mehmet Baydar; Şehit, 27 Ocak 1973.

Los Angeles Yardımcı Konsolosu Bahadır Demir; Şehit, 27 Ocak 1973.

Viyana Büyükelçisi Daniş Tunalıgil; Şehit, 22 Ekim 1975.

Paris Büyükelçisi İsmail Erez; Şehit, 24 Ekim 1975.

Paris Büyükelçiliği Şoförü Talip Yener; Şehit, 24 Ekim 1975.

Beyrut Büyükelçiliği Katibi Oktay Cirit; Şehit, 16 Şubat 1976.

Vatikan Büyükelçisi Taha Carım; Şehit, 9 Haziran 1977.

Madrid Büyükelçisi’nin Eşi Necla Kunalp; Şehit, 2 Haziran 1978.

Madrid’de (E) Büyükelçi Beşir Balcıoğlu; Şehit, 2 Haziran 1978.

Lahey Büyükelçisi’nin Oğlu Ahmet Benler; Şehit, 12 Ekim 1979.

Paris Büyükelçiliği Turizm Müşaviri Yılmaz Çolpan; Şehit, 22 Aralık 1979.

Atina Büyükelçiliği İdari Ataşesi Galip Özmen; Şehit, 31 Temmuz 1980.

Atina Büyükelçiliği İdari Ataşesi’nin Kızı Neslihan Özmen; Şehit, 31 Temmuz 1980.

Sydney Başkonsolosluğu Koruma Görevlisi

Şarik Arıyak; Şehit, 17 Aralık 1980.

Sydney Başkonsolosluğu Koruma Görevlisi Engin Sever; Şehit, 17 Aralık 1980.

Paris Büyükelçiliği Çalışma Müşaviri Reşat Moralı; Şehit, 4 Mart 1981.

Paris Büyükelçiliği Din Görevlisi Tecelli Arı; Şehit, 4 Mart 1981.

Cenevre Başkonsolosluğu’nda Sekreter M. Savaş Yergüz; Şehit, 9 Haziran 1981.

Paris Başkonsolosluğunda Koruma Görevlisi Cemal Özen; Şehit, 24 Eylül 1981.

Los Angeles Başkonsolosu Kemal Arıkan; Şehit, 28 Ocak 1982.

Boston Fahri Başkonsolosu Orhan Gündüz; Şehit, 4 Mayıs 1982.

Lizbon Büyükelçiliği İdari Ataşesi Erkut Akbay; Şehit, 7 Haziran 1982.

Lizbon Büyükelçiliği’nde Sekreter Nadide Akbay; Şehit, 7 Haziran 1982.

Ottawa Büyükelçiliği Askeri Ataşesi Atilla Altıkay; Şehit, 27 Ağustos 1982.

Burgaz Başkonsolosluğu İdari Ataşesi Bora Süelkan; Şehit, 9 Eylül 1982.

Belgrad Büyükelçisi Galip Balkar; Şehit, 9 Mart 1983.

Brüksel Büyükelçiliği İdari Ataşesi Dursun Aksoy; Şehit, 14 Temmuz 1983.

Lizbon Maslahatgüzarı’nın Eşi Cahide Mihçioğlu; Şehit, 27 Temmuz 1983.

Tahran Büyükelçiliği Askeri Ataşesi İsmail Pamukçu; Şehit, 27 Mart 1984.

Tahran Büyükelçiliği’nde Sekreter’in Eşi Işık Yönder; Şehit, 28 Nisan 1984.

Viyana Çalışma Müşaviri Vekili Erdoğan Özen; Şehit, 20 Haziran 1984.

45 Michael M. Gunter, Pursuing The Just Cause Of Their People, A Study Of Contemporary Terrorism, ss. 67-68.

46 Şehitlerimizin isimleri (E) Büyükelçi Bilal N. Şimşir’in Şehit Diplomatlarımız Cilt I, (Ankara, Bilgi K., 2000) adlı kitabından alınmıştır.

Viyana BM Türk Bürosu Direktörü Evner Ergun; Şehit, 19 Mayıs 1984.

Atina Basın Ataşesi Yardımcısı Çetin Görgü; Şehit, 7 Ekim 1991.

Bağdat İdari Ataşesi Çağlar Yücel; Şehit, 11 Aralık 1993.

Atina Büyükelçiliği II. Müsteşarı Ömer Haluk Sipahioğlu; Şehit, 4 Temmuz 1994⁴⁷

27 Ocak 1973 ve 4 Temmuz 1994 arasında Türkiye'nin yurt dışındaki temsilcilerine ve yakınlarına 17 ülkede 27 terör saldırısı düzenlenmiştir. Toplam 34 Türk Dışişleri görevlisi ve 17 sivil yurttaş bu saldırılarda öldürülmüşlerdir.⁴⁸

27 Ocak 1973 günü, Los Angeles'te Türkiye Cumhuriyeti Başkonsolosu Mehmet Baydar ve Yardımcısı Bahadır Demir, Mıgırdıç Yanıkyan adlı bir katil tarafından öldürülmüşlerdir.⁴⁹

22 Ekim 1975 günü Türkiye Cumhuriyeti'nin Viyana Büyükelçiliği silahlı teröristler tarafından basılmış ve Büyükelçi Daniş Tunalıgil makamında vurulmuştur. İki gün sonra (24 Ekim'de) Paris Büyükelçisi İsmail Erez ile Şoförü Talip Yener, Büyükelçilik yakınında makam aracı içinde öldürülmüşlerdir.⁵⁰

1976-79 yıllarında Türkiye'nin Beyrut, Roma, Madrid, Cenevre, Lahey ve Paris temsilciliklerinde görevli diplomatlar ve aileleri birbiri ardına kanlı terör saldırılarıyla karşılaşmışlardır. Vatikan Büyükelçisi Taha Carım, Madrid Büyükelçisi Zeki Kunalalp'ın Eşi Necla Kunalalp ve Lahey Büyükelçisi Özdemir Benler'in Oğlu Ahmet Benler ve diğerleri bu dönemde vurulmuşlardır.⁵¹

1980'li yıllarda intikamcı saldırılar artmış ve Marsilya, Atina, Lyon, Paris, Sydney, Kopenhag, Cenevre, Los Angeles, Ottawa, Boston, Lizbon, Burgaz, Belgrad, Brüksel, Tahran ve Viyana'da

Türk temsilciliklerine ve ailelerine yönelik kanlı terör eylemleri gerçekleştirilmiştir. Bu dönemde Türkiye'nin Belgrad Büyükelçisi Galip Balkar, Sydney Başkonsolosu Kemal Arıkan, Ottawa Büyükelçiliği Askeri Ataşesi Hava Kurmay Albay Atilla Altıkat, Paris Büyükelçiliği Turizm Müşaviri Yılmaz Çolpan, yine Paris Büyükelçiliği Çalışma Ataşesi Reşat Morali ile görevli Tecelli Arı acımasızca katledilenler arasındadır.⁵²

Ne acıdır ki, Ankara, 1921 yılında Eski Başbakan Talat Paşa'nın Berlin'de katledilmesiyle başlayan ve katilin mahkemesine yansıyan Ermeni intikamcılığının uluslararası etkilerini -ilk anda- nasıl doğru okuyamadı ise, 1973 yılında da Türk Diplomatlarının katledilmesiyle başlayan dönemi – yine- doğru okuyamamıştır.

31 Ocak 1975 günü, *Milliyet* Başyazarı Abdi İpekçi; Ermeni intikamcılığını, "Türk basını kendi kendini denetledi. ABD'ndeki Ermeni oyunlarından bahsetmedi. Yıllardır bir senaryo oynanıyor. Buna rağmen kin ve intikam dolu yayınlar sürdürülüyor. (...)" diyerek asıl tehlikeye işaret etmiştir.⁵³

Galip Alçıtepe ve Erdem Çanak'ın "İlk Beş Cinayet Karşısında Türk Kamuoyu" başlıklı değerlendirmesine göre; "yine de, hiç kimse bunun, Türkiye aleyhine gelişebilecek terör olayları zincirinin ilk halkası olduğunu kavrayama[mıştır]."

*"Hâlbuki cinayet sonrasında yargılanan ve on yıl hapis cezasına mahkûm olan Yanıkyan eylemden bir gün evvel gazetelere gönderdiği yazıda; 'her taraftaki Ermeniler, bu taktiği, yeni tipteki savaş taktiğini izlemelidir. Bu eylemin belki, birçok kimsenin uyuyan vicdanını uyandırmada daha etkili olur,' demektedir]."*⁵⁴

22 Ekim 1975 günü Türkiye'nin Viyana Büyükelçisi Daniş Tunalıgil'in öldürülmesinden sonra *Hürriyet* gazetesi, katillerin Dennis Çakoras, Teodor Lukidis ve Ponarof Georgias adlı üç Rum ol-

47 Yunanistan kaynaklı bu suikast "17 Kasım Örgütü" tarafından gerçekleştirilmiştir.

48 Yücel Atilla Şehirli, "Türk Diplomatlarına Yönelen Ermeni Terör Saldırılarının (1973-1994) *Hürriyet* ve *Milliyet* Gazetelerinde Veriliş Şekli", Ermeni Araştırmaları 2. Türkiye Kongresi Bildirileri II. Cilt, (Ankara, ASAM Ermeni Araştırmaları Enstitüsü Y., 2007), ss. 1231-1266.

49 Bilal N. Şimşir, "Ermeni Terörü ve Şehit Türk Diplomatları Üzerine Bazı Tespitler ve Öneriler", Ermeni Araştırmaları II. Cilt, s. 399.

50 Bilal N. Şimşir, "Ermeni Terörü ve Şehit Türk Diplomatları Üzerine Bazı Tespitler ve Öneriler", Ermeni Araştırmaları II. Cilt, s. 399.

51 Bilal N. Şimşir, "Ermeni Terörü ve Şehit Türk Diplomatları Üzerine Bazı Tespitler ve Öneriler", Ermeni Araştırmaları II. Cilt, s. 399.

52 Bilal N. Şimşir, "Ermeni Terörü ve Şehit Türk Diplomatları Üzerine Bazı Tespitler ve Öneriler", Ermeni Araştırmaları II. Cilt, ss. 399-400.

53 Galip Alçıtepe ve Erdem Çanak, "İlk Beş Cinayet Karşısında Türk Kamuoyu", Ermeni Araştırmaları II. Cilt, s. 421.

54 Galip Alçıtepe ve Erdem Çanak, "İlk Beş Cinayet Karşısında Türk Kamuoyu", Ermeni Araştırmaları II. Cilt, s. 421.

duğunu iddia etmiş; *Milliyet* gazetesi de cinayeti EOKA-B Rum terör örgütünün üstlendiğini yazmış; “hiç kimse bir Ermeni terörü ile karşı karşıya ol[un]duğu gerçeğini görememişti[r]”.⁵⁵

1973-1994 yılları arasında *Hürriyet* ve *Milliyet* gazetelerinde Ermeni intikamcılığının terör eylemlerinin haber olarak yansımalarını inceleyen bir diğer çalışmadaki bulgular bu açıdan son derece düşündürücüdür:

Buna göre; 1973 yılında ikinci kuşak suikastların ilk cinayetini ASALA örgütü üstlendiğinde Türk basını inanmamış; bu cinayetin EOKA-B adlı Rum intikam örgütü tarafından işlenmiş olabileceği iddia edilmiştir. ASALA adının, Rumlar tarafından taktik olarak ortaya atıldığı yazılmıştır.⁵⁶

1975 yılında Başbakan Süleyman Demirel’e gönderilen bir istihbarat notunda yer alan şu bilgiler dönemin Türk istihbarat ve dışişlerinin nasıl bir zaaf içinde bulduklarını göstermektedir:

“(…) Rum kamplarında ele geçirilen silahlarla Viyana Elçimizin öldürülmesinde kullanılan silahların seri numaraları çok yakındır. (...)”

“Dünyanın çeşitli yerlerinden ve örgütlerinden gelen gençlerin uluslararası tedhiş örgütünün gizli kamplarında eğitim görmekte, karışıklıklar yaratmak için yetiştirilmektedir. Bu yeni bir organizasyondur ve henüz hangi görüşte olduğu ve kime hizmet ettiği tespit edilememiştir. (...)”

“Beyrut’ta araştırma yapan ajanlar, elçilerimizin öldürülmesinde Ermenilerin parmağının bulunması ihtimalinin zayıf olduğunu öne sürmüşlerdir. İsmail Erez’in Beyrut’ta bulunduğu sırada Ermeniler tarafından sevildiği, Ermenilerin dini liderlerinin Erez’e büyük itibar gösterdiği tespit edilmiştir.”⁵⁷

Bu durum bir devlet için çok ciddi bir zaaf olmak yanında Ermeni Taşnak, Hınçak vb. örgütlerinin Osmanlı yöneticilerine ve kendi insanlarına yönelik kanlı suikastlarının ve intikamcılık geleneğinin Türkiye Devleti ve Kamuoyu tarafından unutulduğunu kanıtlamaktadır.

Türkiye Cumhuriyeti’nin bütün çabalarına rağmen, “insan hakları savunucusu” uluslararası kamuoyu, uluslararası kuruluşlar ve (ABD ve Fransa başta olmak üzere), müttefik hükümetler; 1915 Olaylarından uzun yıllar sonra doğan bu Türk evlatlarından intikam olarak kan döken ve propagandalarını yapan bu katillerin ve onların arkalarına saklanan karanlık güçlerin eylemlerini seyretmekle yetinmişlerdir.

Ve Türkiye, bu Müttefiklerine ve insan haklarının bu “sözde” savunucularına hiçbir yaptırım uygulamamıştır.

SON SÖZ/ Ermeni suikastçılar tarafından bir “kör inanç” adına katledilen, Talat, Cemal, Enver ve dava arkadaşları ve elbette 1980’lerde yurt dışı görevlerinde katledilen diplomatlarımız Türk Milletinin vicdanlarına emanet edilen şehitlerimizdir.

Ruhları şâd olsun.

55 Galip Alçitepe ve Erdem Çanak, “İlk Beş Cinayet Karşısında Türk Kamuoyu”, Ermeni Araştırmaları II. Cilt, s. 422.

56 Yücel Atilla Şehirli, “Türk Diplomatlarına Yönelen Ermeni Terör Saldırıların (1973-1994) Hürriyet ve Milliyet Gazetelerinde Veriliş Şekli”, Ermeni Araştırmaları 2. Türkiye Kongresi Bildirileri II. Cilt, s. 1264.

57 Yücel Atilla Şehirli, “Türk Diplomatlarına Yönelen Ermeni Terör Saldırıların (1973-1994) Hürriyet ve Milliyet Gazetelerinde Veriliş Şekli”, Ermeni Araştırmaları 2. Türkiye Kongresi Bildirileri II. Cilt, s. 1234.